

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 215 (11413)

1980 жылдың сентябрь 14, воскресенье

1925 461.123
V11027 2011-11-11

Answer 2: yes

Съезд мурнунуң социалистиг
ч а р ы ж ы н ы ң т у г у н
б е д и к т у д а а л ы
С Ъ Е З Д И Н И Ң
АЖЫТТЫНАР ХҮНҮНГЕ

Культура албан черлеринин, культура-массалык ажылар талазы-биле чедип алдыгын дүржүгүлери, бар аргаларын доду ажиллап тургаш, культура ажылдакчылары чон ортузунга культура-массалык ажыын улам экижидип, партияның XXVI съездинин төлөткүч үткүрү ажурлау.

В. УРВАНЦЕВ.
Чызылдың мебель фабрика-
зынын бүдүрүлгө килдизи-
нин начальниги.

Механизаторлар бөшөлдүн таразын ажаап дооскаш. Чагыс-Хадында кол участкактун таразын ажаап алырыңче ба-
ла ботт бизе кириптер.

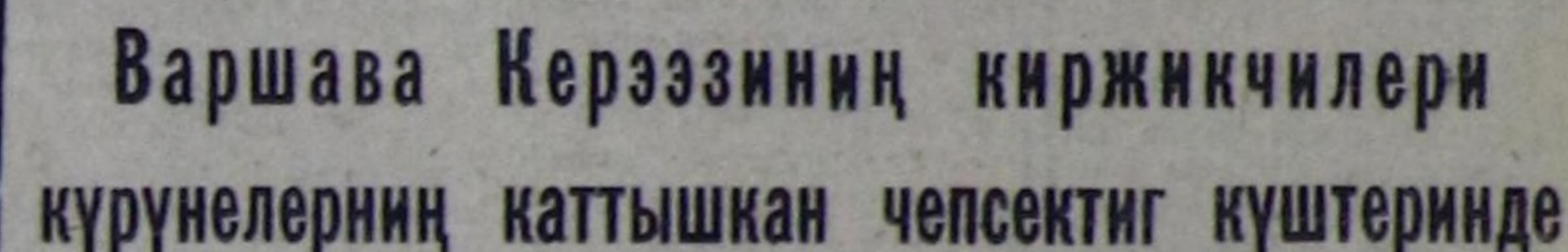
— Бистин завод туугуудуу, ажилталаг киргелген бээр ам барик, чээрби чал чедип турар. Бу үенин дугуудуулаа Аюурактын солгаи кожа ра- йонийнчирин туугууларига эвизин эвез туугуубу бугуудур илдур- гур буглаш, ам-даа бугуудур турар. Онгу, беш чыдын эгел- динин эгелел завод планинч оонаалаларын чедир куусет- пейи келген. Эн улуз тожу даашкынны эртен чыдын бол- дурган—2388 муу кезек туу- бугу планга чедир бербэйн.

Бу чыдын чедир айларинчаа завод 107 муу кезек туугуубу чедир бербэйн. А август айла багай эвез ажиллаш, 450 муу кезек туугуубу бугуудур планин- чысты эжир куусетпейн. Оз- мичкаш продукция сайгагарын- чын плани бала куусетпейн. Ынчиглаа-даа завод бу чыдын бичинч продукция бугуудерини

күрөс, бисте ажалдан
күрөс, ажалыгым үчүн
ажалыман сагып-та
үрөс чоруктар бар,
мечки аялдан заводка
жы-йнуу үстүгөн,
еже ажилга 35 күн
жаса аларын 23-кү
чүрүктөн. План к
теби туураңардын б
нчилдасын ол.

Партиялык өзгөчлүгү
өзгөчөлүгү төлөтүгү
бо чыгыс планын оңол
гыс күсүсүл дэш гош
партыш аял майдар
Ошчу, чүрү түшүн
бо чорук ажалы аял
күсүсүсүлүгү жалпыс
Мурасын - эл-адам
ажалгаз жүргүз, доку
чындыгы ажал эртер
жүгү-лө кемчегерсиз

СЭПК ТК-нын нояб (1980 жыл) Пл
музунун шийиттеринде болгон эш. Д.
Брехневтин Алма-Ата коорайга чыгуу-
рынга холбоштыр партия, ажил-аты
профессил болштыр көмөсөл организаци-
зырынн соруталарын. СЭПК-нын ХХ
сездинде белетке-биле болгон ош
эрттири-биле, ону беш чылын доосту-
ру болгон он бирги беш чылын агалар
биле холбоштыр экономиктик өздүн
системазынын ажилынын өзгөзгө чү-
дери чөвүлүл туралга көргөн.

A black and white portrait of a woman, likely a member of the Red Guard, wearing a light-colored headscarf and a dark garment. She has a serious expression and is looking slightly to the right.

баштар акы-дуума армия шери-
глеринин шери-
ды Магдебурга болган.
Индирге— ГСЧП ТК
Чингис секретари, ГДР-
Круне Човулеяин Дари
Э. Хонекер, республика
партия болгаш круне у-
тукчулары, СЭКП ТК-нын
литборо келжигуу, ССРЭ
камгалад министр Совет
еллинин Маршалы Д. Ф.
тинов, акы-дуума чурттар
камгалад министрлер,
шала Керээзинин кыр

чүткүлдүүн ийн тала баа
каан болгаш ол аян-чору
чоокку келир үедэ боттан
рарынга белсний илэргейд
деп, ПАП агентилел дыйн
кан.

Хүлээлге кууселдэзин хынап тур бис

ЧҮНҮ БЫДЫР УЖУРЛУГ БИС

ТАЙБЫҢ КАМГАЛАЛЫНДА

О. А. ЛОСИК, кыяктыг танк шериглеринин Маршалы, Совет Эвилелинин Маадыры.

Төрөөн чурттуу алдарлыг оолдары — танкистер боттарынын байырагын СЭКП ТК-нын лозуну (1980 жыл) Пзепумунун партиянын XXVI съездинин чымылдары дүгүндө шынтыгынан хайыктыгы тигиш үндүргөн политиктиг болгон хуш-ажылы үчтү көп дүгүшүшүнүн байдалында демдегелер эрити турар.

Совет танк шеригинин төртүтүнгөнүн болгон хуш-ажылы ээсин саздырган 1939—1940 чылдарда Т-34 база КВ танкыларын кылып тургускан чорук совет танк шериглеринин төгүндө пмыларгай болушукун болган.

Бистин чуртуусу герман фашизмнин халлааны-биле эгддэн Ада-чурттуу Улут дайы-

ны совет танк шериглеринге эгддө кадыг-дошкун шыгылаа болган. Ол дайын үзгүндө танк шериглеринин киришпээни чыгыс-даа үдүгү түмүшүнүн танк-биле согушукун, бөрүлүмүт куучу дайын үзгүндө үчкүч көк хуш-ажылы турар.

Москва чогууга болгон шаар халлаанынча — 774 танк, Сталинград чогууга — 1468 танк киришкен болса, Белорус операциясында беш муң аякты танк, а Берлин дээр түтүшүктө алды муң аякты танк аяктылаттыган.

Бистин армиянын дайынчы техника-биле чепсегээринге үнөсөн нөттүмөс салышкын-ны танк а конструкторлары болгон танк түдүкчүлөрү кириген. Бистин алдарлыг танк түдүкчүлөрү дайын чыгарынын дүгүшүндө фронтта бирги классын 100 муң аякты танкыларын болгон бо-

лунга боттарынын хууда акша шыгымынан 6 муң-ларга рубльды кириген. Танк үзүтүрү будай чыл дүгүшүндө ол акша-хөргүнүн күсүл-биле аяктылаан.

Амгы үзө танк шериглеринин ролу болгон үзүр-үзүзү база дымка өскөн. Коммунист партиянын доктаамал сатып салышкынын, социалист экономикалык бистин эрген-төмүшүнүн шыгыла-рыгай эсепчиликтеринин азы-зында оларнын төгүшүлгөшүнө шынар болгон сал тазам-биле өскөргөсүлөр болушкан.

Богун танк шериглеринде политика тазам-биле бизилге белки профессионал белкилде-лит, Төрөөн чуртунга берилген оолдар албан-хуш-ажылы ээсин оолдарын болгон үзүр аяк-ларын алдарлыг чыныгыларын дөсөл салганышан, танкистерин анык салгалы дайынчы база политиктиг белки-келсе чепсегээринин хуш бүрү чепил ап, муң-мун танкистер машина-техника чоруда-

таазам-биле мастерлер, класс-тыг специалистер, өөрдөлгө-нүч тергеминер болуп турар-лар.

Подполковник И. Н. Сухос-тавич коммандылан танк полку-гун эки эки деп адып турар. Кезектин бот составы СЭКП-нин XXVI съездинин төлөптүг болгон дайынчы белкилге чаа-чаа чепсегээр-биле үткүр дээр албан-хуш-ажылы ээ-ас сепкилдег эрттирип турар.

Совет танк шериглеринин дайынчы белкилге чорук бижир-лаарына шериг өөрдөлгө аяк-бай чепсегээр база боттарынын салышкынын кирип турар. Олар политиктиг болгон түс-кай шериг белкиленин эртерек, бот состав-биле киришкелде аяк-жыл чорудуп бижир коммандирлерин, инженерлерин белкилдеп турар.

Совет танк шериглеринин кол өөрдөлгө болгон эртем төмү болза хуяктыг танк шериглеринин Совет Эвилелинин Маршалы Р. Я. Малиновский аттыг Ленин орденин, Кы-амл Түктүг шериг академия-

зы болур, а бодунун 50 чыл-аюн бо чылдык октябрь айда демдегалар.

Делегеге политиктиг бай-далды чогушкучуларын чоруду-лазы чыгарышкынын уду-руланышкыларын калчаа-зыг удурулушкынын бол-дуруп турар дээрин совет танкистер мисерлер билеп турар.

Бизин олар боттарынын белки-зөөс, кычалажок хуш-ажылы ээ-ас сепкилдег бол-зоп, бистин чорук түтүшүктү хуш-ажылынын чагай чепсегээр кезеке бүтүрөлгө кам-галагыгай түртүп дээр бүтү-ле чүшөн кылып турарлар.

Танк шериглеринин дайын-чылары, ССРЭ-нин Чепсегээр Күштеринин бүтү-ле дайынчы-лары-биле бир домей, совет киришкелде — коммунизм түтү-шүкчүлөрүнүн тайбын күш-ажылы үзгүнчө сепкен кел-дири хуш-ажылы ээ-ас агрессив-алумуш ойтур шавышкынын бээрине олар кандыг-даа үе-де белкилер.

(СЭТА).

А р х и в документизинден МААДЫРНЫ ШАҢНАЛГА КИРИГЕН БИЖИКТЕН

Хууда дайынчы алдар-хавылазын, азы маадыр-лыг чорунун долчу бижил-геги.

«1944 чылдың март 5-те Т-34 деп танкынын меха-низм-чолачызы биче лейте-нант Хомушук Чүргүй-оол Киров областынын Рыба-новка-Нобильки суурнуң чогууга дайынчы кам-галалын чаа таарып тур-ган тулушукунунага най-гамчык эрес-даним болгон маадырлыг чорукту көргүс-кен. Биче лейтенант Хо-мушук Чүргүй-оолду баш-карып чорган танкызы дай-ынчы камгалал шугумен-че эң дүргөн-биле чаа таарып киргеш, боолавы-шан, танкызы-биле дай-ынчы от тоикаларын болгон дидир күжүн чок кылып уузушкан. Биче лей-тенант Х. Н. Чүргүй-оол танкызы-биле дайынчы танкыга удуур 2 үгөр-боо-ларын, 3 станоктуг пуле-медуна база 15 солдаттарын болгон офицерлерин чылча бастырган.

Биче лейтенант Х. Н. Чүргүй-оол дайынчы камгалалынын ханазыга немечтерин үгөр-бооларын чуура бастырган, ынчалза-даа тани траншея оңгары-га дүжө берген. Иги шаң дүгүшүндө Х. Н. Чүргүй-оол танкына халдап турган гитлерчилерин аткалар-ын гранаталар-биле боду-нун экипажы-биле нады ой-тур шаап келген.

Танкынын коммандири ба-лыганы бээрке, биче лейте-нант Чүргүй-оол танкынын коммандылап аргезин, оок союнда танкыдан үнө ха-лааш, бодунун боозу-биле болгон гранаталар-биле танкыны чок кылырын орадамыш турган дайын-чы 20 солдаттарын чок кылып уузушкан. Биче лей-тенант Чүргүй-оол дай-ынчы пулемедуна бол-гон автоматтарын оу-нун аазага траншея оңгар-нын жазып турган, танкы-ны база катан дайынчы хе-делдирип кириген болгон танкызы-биле дайынчы танкыга удуур 1 үгөр-боо-зун, 2 пулемедуна, 2 мино-медуна болгон 10 аякты сол-даттарын чок кылган.

1944 чылдың март 13-те Мурнуу Буг хемини не-жиш турда, биче лейтенант Чүргүй-оол бодунун тан-кызын Мурнуу Буг хемини барын танкы эркинче на-жар арка-биле кончук дүр-ген нежиргеш, дайынчы удуур атаканын ойтур шаап киришкен, 6 километр чөргө дайынчы чагай шер-инин истеп сүрбүшкан, танкызы-биле 25 солдат-тарын, 2 хол пулемедуна болгон 1 минометту чылча бастырып чок кылган.

Биче лейтенант Х. Н. Чүргүй-оол 1944 чылдың март 5-тен 1944 чылдың март 18-ке чедир үргүчү дайынга киришп негеш, танкызын чыгыс-даа на-ган аргаконтукты кырынан донтадып-саададып кир-боз.

Дайынчы камгалал шугу-мун чаа таарымы болгон оок аткаарлап дес-кен нуштерин истеп сүрер тулушукунунага эрес-ди-ним болгон маадырлыг болганы дээр биче лейте-нант Хомушук Намгасвич Чүргүй-оол Совет Эвилели-нин Маадыры деп атты тыпсырынга төлөптүг деп санаашыс.

1944 ч. Март 25».

Хууда дайынчы алдар-хавылазын, азы маадыр-лыг чорунун долчу бижил-геги.

«1944 чылдың март 5-те Т-34 деп танкынын меха-низм-чолачызы биче лейте-нант Хомушук Чүргүй-оол Киров областынын Рыба-новка-Нобильки суурнуң чогууга дайынчы кам-галалын чаа таарып тур-ган тулушукунунага най-гамчык эрес-даним болгон маадырлыг чорукту көргүс-кен. Биче лейтенант Хо-мушук Чүргүй-оолду баш-карып чорган танкызы дай-ынчы камгалал шугумен-че эң дүргөн-биле чаа таарып киргеш, боолавы-шан, танкызы-биле дай-ынчы от тоикаларын болгон дидир күжүн чок кылып уузушкан. Биче лей-тенант Х. Н. Чүргүй-оол танкызы-биле дайынчы танкыга удуур 2 үгөр-боо-ларын, 3 станоктуг пуле-медуна база 15 солдаттарын болгон офицерлерин чылча бастырган.

Биче лейтенант Х. Н. Чүргүй-оол дайынчы камгалалынын ханазыга немечтерин үгөр-бооларын чуура бастырган, ынчалза-даа тани траншея оңгары-га дүжө берген. Иги шаң дүгүшүндө Х. Н. Чүргүй-оол танкына халдап турган гитлерчилерин аткалар-ын гранаталар-биле боду-нун экипажы-биле нады ой-тур шаап келген.

Танкынын коммандири ба-лыганы бээрке, биче лейте-нант Чүргүй-оол танкынын коммандылап аргезин, оок союнда танкыдан үнө ха-лааш, бодунун боозу-биле болгон гранаталар-биле танкыны чок кылырын орадамыш турган дайын-чы 20 солдаттарын чок кылып уузушкан. Биче лей-тенант Чүргүй-оол дай-ынчы пулемедуна бол-гон автоматтарын оу-нун аазага траншея оңгар-нын жазып турган, танкы-ны база катан дайынчы хе-делдирип кириген болгон танкызы-биле дайынчы танкыга удуур 1 үгөр-боо-зун, 2 пулемедуна, 2 мино-медуна болгон 10 аякты сол-даттарын чок кылган.

1944 чылдың март 13-те Мурнуу Буг хемини не-жиш турда, биче лейтенант Чүргүй-оол бодунун тан-кызын Мурнуу Буг хемини барын танкы эркинче на-жар арка-биле кончук дүр-ген нежиргеш, дайынчы удуур атаканын ойтур шаап киришкен, 6 километр чөргө дайынчы чагай шер-инин истеп сүрбүшкан, танкызы-биле 25 солдат-тарын, 2 хол пулемедуна болгон 1 минометту чылча бастырып чок кылган.

Биче лейтенант Х. Н. Чүргүй-оол 1944 чылдың март 5-тен 1944 чылдың март 18-ке чедир үргүчү дайынга киришп негеш, танкызын чыгыс-даа на-ган аргаконтукты кырынан донтадып-саададып кир-боз.

Дайынчы камгалал шугу-мун чаа таарымы болгон оок аткаарлап дес-кен нуштерин истеп сүрер тулушукунунага эрес-ди-ним болгон маадырлыг болганы дээр биче лейте-нант Хомушук Намгасвич Чүргүй-оол Совет Эвилели-нин Маадыры деп атты тыпсырынга төлөптүг деп санаашыс.

1944 ч. Март 25».

«1944 чылдың март 5-те Т-34 деп танкынын меха-низм-чолачызы биче лейте-нант Хомушук Намгасвич Чүргүй-оол Совет Эвилели-нин Маадыры деп атты тыпсырынга төлөптүг деп санаашыс.

1944 ч. Март 25».

УДЕЛГЕ

Байлак чуртун, совет чоңун Бады шыныч камгалаар дээр.

Шериг баар дээр оолдарын Чечен тутсуп удеп тур бис. Хоочунарнын чагыс сөзү — Оолдарын соруң кириди. Холун берген кыстар бээр.

Орландарны чүгүлөп турду. Байырланчыг удедтирген Эрес оолдар айттыныпты. Машиналар чысаалыпкан, Элчештир шимчеп унду. База катан дүшүмөгө, Байырлыг че, эргим оол-дар.

Ылым, күшүгү хуш-ажылы Били, шыныч күүсөдирек. С. КУУЛАР.

СЕРЖАНТ АРТАС

Чөөн-Хемчик районда Ийме деп чер бар. Аңаа Ар-тас Сат ойнал, холгел өскөн. Школа дооскаш, тран-ктерист мергежилад ол чеп-дил алган. Оң союнда анык ол Карл Маркс аттыг советтук механикатору аларган. Хүннөр, эйлер солчул эрлп турза-турза, Артастың Совет Армияга шериг эрттирер хүнү чепил-илген. Оолдун ада-изин Доржу биле Донушпан шер-иг баар дээр огулга чаг-гы-сумелерин берип, Тө-рөөн чуртун камгалаар ыдыктыг херекке төлөптүг үлүү кирилерин, коммандир-леринин болгон солдат эр-өөрүнүн хүндүткелин чепил алырын ык чагып каанар. Анык механикатор ада-изин, дүргүл-төрөл, эр-өөрү-биле байыр-лашкан, шериг албанынче халкан.

Берге болгон солун сол-дат амчылар эгелзэн. Шер-игиниң ыдыктыг хуш-ажылы эр-ттиреринге Артаска шынычы, ак сеткилдег, эр-ын-нуулулг, бодунун на-саладык чорук негеттинген. Ол бүдүш Артаска бар турган. Шериг хуш-ажылы баштайгы хүннөрдөн эгел-заш-ле анык солдат үлө-герлиг мезу-шынарын көргүсөн. Ол дайынчы ма-шинаның механик-чолачы-зы аларган. Дайынчы бол-гон политиктиг белкилде үзгүндө ол үргүлүч кончук эки демден ап турар. Чо-гуун-на ооң унун Артас Сатты эр-өөрү ратада ком-сомол организациалык бөрө нежиргештирген сонган.

Ол өң амыг аас шаңкал-дарын нежиргештирген комманды-лар чепилден алган.

Амгы хүнөөдө Артас Сат бодунун дайынчы ме-мечилин, эртем-билигин бе-дилеп, кезинте чораттыг-нын социалист чарыштын тилекчизин болуп турар. Оң чуртун нежиргеш Ленинчи өрзөндө Хууду-леп салыбызын камгалаар.

БМП дээр дайынчы ма-шинаның механизми чыга-чы, биче — сержант Артас шериг өөрдөлгө үзгүндө доктаамал дайынчы билин көргүзүп келген. Намды-даа берге өрүктарга өң машиналар тура күшөс. Ол дээр бодунун байыраг чорук техникумун беш са-лачы деп билкилдеп.

Шериг өөрдөлгө доос-тур, шыгараннаары сол-датынын мурунче унду-руп экирер.

— Совет Эвилелинге ба-лаан билап тур мен! — деп, Артастың чоргаар үнү ча-гылыны бээр.

В. МАРГАПОЛОВ.

600 МИНУТАДА

«Кижиниң ханы дамырлар дымчаш, чүрөккө кээр болдой. Ладого хал база Лейкиратын өскө чепсегээр хуш-ажылы-гарына чүрөк-биле димде. Оңе хал-дамыр дег халма-жылааның оруктары тутчу бер-ген.

Ладого эртерек дайынчы база утпаг, кадыг-берге түтүшү-кунунарын үзгүндө дыка хай совет кижилер маадырлыг чор-уктары-биле орта ис чок чыт-кыш. Чексе-чече үгөр-боолар, салмайттар, шериг чепсег-херекелери мичар шыныкып киришкен дээр. Дайынчы хал-паның уржукталыг Ладого хал коргоп Кыс-даа, чүр-даа уттуңдурбаан.

Пегл шавышкан Пегл хемини чорук сүдүлгөшүнүн шы-ныкышкын ол так дүгүшүндө токай берген. Ол 600 минута — таңгаларга эрес-мадырлык чор-уктуң чыгаалыг болган.

— Дайыл дүгүндө снаряд-тар! — деп, сакындырлык ме-диз турган союнда, танкы ажыл соккаан.

Минерлар доранд-на чепил-келгенер. Оларын баркала аларгаш, халдун ортунада чепил берген. Уш дайынчы. Ийини үлө лейтенанттар — Юрийлер Пиков биле Туро-ников, а түктүг аңа дайын-чы — Яннат Ондар. Оларын кол сорулгаш билдирер, эри снарядтарын күш чок болду-рун. Ынчалза-даа ийи байдал аларын дүгүрөдү берген. Бир-роод, ол доктаамал ишпип тур-ган күсүсөдү, ийинде, эртерек дайынчы ол чыгарып алуңгү бомбалары чор кырында эгел-заш сүг дүгүндө, та чече үе ий-тинде дадырп чыдык келген, ооң-оңоктог.

Ам канчаар! Баштай сна-рядтарын полуба кырычче үн-дүр сөөртүр. Ынчаарга олар кайма дээрин аам-даа билбес турган. Эң кырында чыткан чыгарып оңтук шыныкып көргө, бир-роодунче дөңдөш 80 кило-грамм түрө болган. Оңу шим-чедир айымдыг, чыгы берип база болур. Кээр экирлер дег

нарын ажылды сапырлар куу-сепил киришкен. Снарядтарын чыгышкан, кончук ооңжум бар-жа кырычче удурул эгелзэн. Амгы-нык кес кырында. Ху-ш-ажылы күсүсөдүр дээр дайын-чылар могоп-шылаарын-даа үт-кандар.

— Ам дымчанын ол болур — деп, Пиков өөрүмгө чыгар-лаан. Ол дээр айымдыг бомбаларын сүг дүгүндө шип-ти шипти алганын медээли болган. Полуба кырында 50 снаряд, 150 граната көргүсүр кончук аларган чыткан.

Оң союнда база бир берсе ажыл эгелзэн. Айымдыг «чүрүктү» баржамы эршкө че-дирген; снарядтарын кончук алар халга кудурган, кырым элзизин-биле чымыктап каан тускай машинага чүдүреринге база үлө хуш-ажылы не-гезин чүрөжөк. Оң минерлар снарядтарын, гранаталарын айым кыч көргө чепиле бер-ген, чымылдырыпкан. Оң тайбың дээрке аттыгы үнөс каракы дайынчы кады-берге кыдырын сакындырып турган мыккан болган. Оңу көргөн кижилер чырык чор кырында тайбын тилеп, дайын-чы болгон дээр күсүл турган оларын арм-шыллар-рында-на ийдеп.

Хосту үнө ажылдай, дай-ынчы доктаамал чөдөжкелде төнгөнгө өөрүп, Яннат Он-дар-биле чыгаалы берди. Ол чыгаалар эес кижиле болдо.

— Кызылга төртүтүнгөш, оңо-ла өтүп, өөрүкел келдим. «Тына сүг тиде» трестке ажылдап турган, шериг алба-нын мичаа эрттирип келгеним бо. Ыдыктыг хуш-ажылы эки эрттирип тур мен — деп, ол кысказы-биле чыгаалды.

Морскы Тывадан келген оок ССРЭ-ниң камгалал министр-инден шаңкалаа алган дайын-чы херек демдегиле дүгүшүн ыттадым. Ол шаңал үстүн-де чыгаалачы эрес-мадыр-лык чорук дээр болгон ном-чучулар эидеас боор.

В. ЛОГИНОВ, журналист. Ленинград облаы.

РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР

1980 чыл. Сентябрь. №8 (90)

Чаңгыс чер чурттуглары в/с ОН БЕШКИ ШАҢНАЛ

Шериг албанынче келдиртириниң мурунда Александр Белов Кызыл хоорайын профессионал-техниктиг училищенин дооскаш, «Тыва тузук» трестке ажылдап турган. Ол ху-дуген ажылы ак сеткилдег күсүсөдү, трактористер орту-зунга калбарган социалист чарыска доктаамал тилекчи болуп келген.

Александр ам Совет Армияда бодунун Төрөөн чуртунун, ынак чоңунун мурунга ыдыктыг шериг хуш-ажылы эр-ттир-ип, дайынчы техниканы үлөг соңурул-биле өөрөшпип тур-ар. Ол — политиктиг болгон дайынчы белкиленин тергип-нин. Ажы-биле чыгааларга, ол күш-ажылы армийи амчылар-биле холбап, ону улам байлаштырган.

Биче сержант Александр Белов — танк коммандири болу-шкан, анык солдаттарын шеригин тускай мергедилгеге өөрдип, дайынчы хуш-ажылы эки күсүсөдү турар. Шер-иг хуш-ажылы күсүсөдү ыдыктыг херекке бодунун хууда үлөгер-чижаа ол көргүзүп келген.

Чокта чаа шериг кезеге дайынчы өөрдөлгө болган. Анаа Александрин салбыр «дайын» шөдүгө тускай даалганы алган болгон «дайынчы» шаар халлаашынын-га үдүр отту ажыдар турган. Орук-чирик эртери кончук бер-ге, шапталарын. Ынчалза-даа Беловтун башкарган тан-кызын экипажы баштап орган. Ынчамай канчаар ийик, «тулушукуну» эгелзериңиң өт-мөдээни олар ажыдар-ла болгай. Дайынчы өөрдөлгөн коммандылачынын «ту-лушукуну» медээли, эгелзэр дээрин танкист Белов бүтү дайынчы экипажтарга радио дамчытып чарлапкан. Боолашкын эгелзэн, Анаа танкистер шүтүзү тергемнер-ин олурунче кирип, политиктиг болгон дайынчы белки-лге эрес болганын көргүсөдү.

Дайынчы өөрдөлгө доктаамал союда, биче сержант тан-кист Александр Беловка база бир аас шаңналын алганы болур.

Ю. САВОСТИН, офицер.

Ада-чурттуу Улут дайын-чы чыгарында фашист эжелзэн хой-хой чурттарын Совет Армия хостаан. Кайы-лаа чуртка хостакчы. Кызыл шеригин маадырлыг дайын-чыларын чымы-биле уткуп турган. Оң бир көсүк чижээ бо фронтту чыгарынын фо-тозу көргүзүп турар. Чехос-ловакиянын найсылалы Пра-ганы немеч-фашистерден хо-стаан хүнде совет шериги чоңун канчаар уткуп ап ту-рарын бо чурктан тайлабыр чокка билеп ап болур бис.

Э. ЕВЗЕРХИННИИ фотоу.

Гвардейжи анаа дайынчы Б. С. Сенчен-оол, Гвардейжи анаа дайынчы О. Т. Алдын-оол.

Тыванын «эрилер» 1944 чылда дайын шөлүгө ада-от-бенин адып сыкпаан. Олар ажы-дуума украин улусту фашистерге ажелеттирген хоорай, суурларын хостакшып, хилинче-човуланга таарыш-кан төрөл чоңу араатан фашистерин аспаадан хо-стаар дээр амы-тынын харам чокка тулушканын.

Коммандир Дончутун изво-дупта автоматы адыккалар турган. Оң ийини салбыры-нын коммандири удуз сержант Донтак Бегин-Ауурак дөсөс эрес эрилерин биразан. Да-йынче элгүл-Хем коңурун Хендерге мөге ат-сыны та-раап турган.

1944 чылдың февраль ай. Бир кезеке Бегин-Аууракты баштайы Сенчен-оол, Соян Дончук оларын дөрт совет солдатка кошкан, хайгылыг азыгарган. Дайынчы даал-ганы чепсегээр күсүсөдү, дөдүр чоруп орда дан-даа ат-кан. Фашистер асет алкан

О. НАМЧЫЛАН.

ТУРАСКАЛА

Байкара Сенчен-оол, Оян Алдын-оол чыгаалдан-на кады ойнал өскөн ажикилер. Олар утадып келген-даа, найыра-лы улам бижиргешкан.

Ада-чурттуу Улут дайын-чы баштайгы чымылдары олар Араттын Революстүг Шер-игине кады шериг албанын эрттиргенер. Уе дүшүкүрүт. Ажы-дуума социалист күр-неже фашист эжелекчилер-ин халлааны, анаа тынз арааттарын материалдыг дуза кадып, акша-хөргүндө эге-лөш, азырап малтыга, аш-чөм, пиде-хеминге чедир ма-дырлыг Кызыл шериге дуза-ламчы берип турган үеи. Ийи анык кижиле фронтта дуза-лаарын ол бүтү үлөсүчү дү-дүлүшүкүнө деми кадып, дайынчы болгон политиктиг өөрдөлгө боттарын дайын-чы турган.

Хей националдыг совет улуска материалдыг дузалы-чылан алдыга Тыванын ара-тары, оларын алдар, кыста-ры боттары барып, дайынга киришп, фашизмдин чылаа ша-вар ийик күзүлгөш пеленди. Билдиринкилерин бижип турган. Оларын аразында мындыг билдиринки база

«ТАР-ның чааа тыва улус-тун ийик күзүлгөш барылаа-лаан, боттарынын оолдарын болгон кыстарын фронтке чорудар деп шынтыгынын дынааш, фашист эжелекчи-лерге удуз ажы-дуума хай националдыг совет улустун демиселин бодунун хууда үлө-хушун кирилерин кү-зүтүр тур мен.

ТАР-да ССРЭ-нин херекте-ринге бээреттирген эртин Сил-лерин дамчытыр Тыванын эки турачылар кылдыр мени алдарыг Кызыл шеригин дү-дүлгөсүгө дузалы алды дуга-йында Совет чыгаалы муру-нунга дилет кылдырынга ийдеп, чышээрел боор кыл-дыр киришкелерин дилем.

Анаа дайынчы Б. С. Сен-чен-оол, ТАР-нын Бин-Хем коңурунуну Баян-Кол суму-нун чеди дугаар аразынын хамаатын.

Июль 15, 1943 чыл.

Кижиниң сеткилде хай, кээр-чөдөк. Ынчалза-даа кар-жы-хөдөр чорукка таарыш-канда, ол улам шоңуугар. Дайын чымылдарыда бистин анык өскөдүн гитлерчилер-ин араатаныг үзгүлгөш-

кирилерин дынап, солун-сет-күлгөш чорук, кызыл хай-ны турган. Сенчен-оолдун үлө-хушун акы-дуума удуз чуртун чоңунун тава-рышкан ажыг-човулаан, ык-сылы, каргыш-хилинче ыраастаан. Билдиринки кирип хүндө эгелзэн Сенчен-оолду аажы-чачы бир анык болу берген. Ургучу-ле чо-гуур черлерге, хамаарышкан болгон. Тулушукун мурунда Сенчен-оол эки Алдын-оол-биле ийиле бүтү эки турачы өөрүлүп мурунунда 1943 чыл-дын декабрь 23-те ТАР-нын Топ Комитетинде, ТАР-ның чааага чагаа чоруткан:

«Тына эки турачы отрядты дайынчылар, бистер рево-люсчу партияга болгон ТАР-нын чааага дайынчы, чал-быштыг байырымы чедир-

диге. Чогуур черлер-ин айтышкыны-биле бис-тер фронтке кири-тише. Совет чоңун хос-талгазы, аас-кежи дөң Совет Армиянын дайынчылары-биле кады немеч-фашист эжелек-чилерин чылча шаап, совет черин демиселерин оларын үлөсү сымаржыр бис.

Фашист эжелекчилерге өлүм!

Дайын союун! Фашист эжелекчилерин чылча шаар-тын-ле улам чоктадым!

ДАШТЫКЫДА

ЧОННУН ШИИТПИРИ

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА).

Будун дери эрге-чагырга чуртка мөңгедерин орадаккан фашисттер хунта-нын планына чили улус шийтирилгиз уураанын турар.

Сантьягодан дамыткаан ме-дээлерин баулар аларга, на-йымсыздыкка «Пасеа аумада» деп кол куудуучуларга хей мун кижир кичиргизилгиз улус чыскаал болган. Оң киркичи-чирин «Пиночет сөзөңи», «Фашисттер конституцияны ба-дылаас!» деп дозунарын хей уаа чагылазын кыйгы-рып чораннар. Чили улус-ка фашисттер хунтанын до-гээни «чаа конституцияга» ууур багылазынче бүгү чин-чи

ли уаусту кыйгырган. хууду-тарын чыскаалды киркичи-чирин тарткан. «Чач консти-туцияны» соругазы—Чилиге фашисттер мөңгедерин болуп турар.

Чыскаалганага ууур те-рилерин ыдалаан. Чыскаал-дын киркичи-чиринче шериг-лер халдан, түнелинде он кижир аар багылааткан. Фа-шисттер диктатуранын агенти-лери хей санын патриоттарын тулу хоругаан.

Пиночеттин «чаа консти-туция» дээр кара сагыштыг планынча уураанган чыскаал-дар, митингилер Чилинин ме-ке-даа хоорайларында база бо-луп турар. Индыг уаут чыс-каал Виньядель-мар хоорайга болган. Фашисттер үймөкчир-лерге ууур демселег өлгөн президент Сальвадор Алленде-ни оруншуткан. «Санта инес» деп чегетте ол чыскаалдын киркичи-чиринин ууур митин-гиз болуп өртөн.

Чыскаалдын кылырын фашисттер эрге-чагырга-лар шылгы хоругаан-даа бол-за, Чилинин патриоттары ку-дучу чыскаалдын, коргуп чыскаа организастан турар. Чи-линин уауу фашисттер эрге-чагырганы дужуер, хостаган-ны болган демократиян жа-лап тургузар дөш улам ший-тирилгиз демселеп турар.

ВСР-НИН ДАШТЫКЫ ХЕРЕКТЕР МИНИСТЕРСТВОЗУНУН НОТАЗЫ

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнам-кидап чуталажыкшыларын үшкү чыдазын бо чыдын октябрь 6-да Ханойга эге-лери санвадан нотаны Вьетнам Социалист Респуб-ликаын даштыкы херектер министрствоу Кыдаттын даштыкы херектер министр-ствоуна чоруткан.

ВСР-ник болган Кыдаттын арзымда кытааларда чы-кыруугу байлаа улам чыда-лып турар үеде чуталажык-шыларын катеп эгелери ийн чуттарын улустарынча эрге-ажынына дужуу, сонгаарла-дышына чок хараатерил бол-луп турар деп нотада айт-кан.

Чуталажыкшыларын Пе-кинге бооп турган ийни ча-зын Кыдаттын эрге-чагырга-ларын чыгыс талазын үске-ни билдингилер болтай. Вьет-нам талазын хей уаа санва-лар турбже, ол чуталажык-шыларын катеп эгелери Пе-кин амга чедир ойталап турар.

С. ШОГУ.

КУРҮНЕ БЮДЖЕДИНИН ТӨЛӨВИЛЕНИ

ПАРИЖ. (СЭТА). 1981 чыл-да чуртук бюджедин төлө-виселени Франциянын чааа чуулуг деп көргөн. Бюджет-те чарыгалдар орундаган 29,4 миллиард франк хей бо-луру көрдүп турар.

Бюджеттин төлөвиселени баулар чуртка өрткөртөрүн өздөстөн 1981 чылда 10,5 хуу болуп.

Шериг соругааларына бюджедин чарыгалдык седе-рей улуттары көрдүп ту-рар. Камгала министрствоу-нук чарыгалдары 123 мил-лиард франк ажы болуп. Ол дөргө, бо чыдап шериг жа-рыгаларынан 17 хуу көрү-дүр. Нык камгала болган социал, хыдыралгана херегалдеринче 33 миллиард франк чыскаа чыган франкын баар көрдүп турар.

Франциянын Министрлер Чөгөтөинин чуулуг деп кө-ргөн бюджет төлөвиселени На-пионал хуралдын бо күтүн бөдүр седегилерге багыла-ры-биле кнпр.

ИРАК-ИРАН ХАРЫЛЗААЛАР

БАГДАД. (СЭТА). Ирактын Камгала министрствоу элчи-кам диннадыларын пардан. Ол диннадыларын сугаар аларга, «дегелгиз дугураа-лар»-биле Иракка хамаржыр, ыччалар Иранын чагыр-галында дүрм чок бау-биле турар» демселег көртөбүз праи шериг-биле тулчуш-кунарнын түнелинде Ирак тургуска деп, ол диннады-ларда айттыкан. Иран 190 дөрбөлчүн километр шолуг демискеерин дедир ийин ал-ган деп, ол диннадылар он ийн чуталап турар. Хедиман болган Хадиман кызылар тапталы албан черлери ми-за туруп турар. Тулчушкунуо үеинде иран шериглерин 29 тапталыларын, 3 бронетан-спорттарын, ийн самолета-рын, бир вертолети чок кы-ган, а Ирактын чидирин 3 танк, 3 транспортёр болуп турар деп, диннадылар айт-кан. Ирак 6 кижини өзүр-ткен. 14 кижини багылаууан деп диннадылар баа айттыкан. Ам Ирактын Иранга канды-

даа демискеер негелдеп чок деп, Ирактын даштыкы херектер министри Саадун Лавад-дегелдеп.

ПАРИЖ. (СЭТА). Басре-Ширинин чогулган арак шериг-лер-биле тулчушкунуога уаар чутуа денкейил хөдө-гөн, ийн чуттарын арамын амгы дайын чорудугаары-ны үеинде Ирактын шериг-агаар чексетип күштеринче демселеп болган дөрт вертолети дужуураттыган деп, Иранын чексетип күштери-нид каттышкан штабында тө-дөсөкчиз дегелдеп.

Иранын ады шериг ал-балыгаары — Ирактын дужуу аткан вертолети эки-шылк алган дугайын кат-тышкан штаб бадыткан деп, ИАКР агентилери диннактан.

Ирактын арталырызы Иранын Басре-Ширин, Ме-храр болган Нафтахр хоорай-ларын сокаал чыскаа болуп турар деп, ол агентилер баа диннактан.

«МЕГЕ ӨНҮКТЕР»

ВАРШАВА. (СЭТА). «Меге өнүктөр» деп эгелгиз чуту-ла «Штаглар дөргө-дүшүп» солу пар-лаан болган. Польшада өж-жөт күштерин хордиг ажыл-чорудугазын сойлап илерет-кен.

Антисоциалисттер күштер ажыкчыларын хураадында дужуу киргез, оларын ту-ружунга салдар чедирин орадаккан деп, ол солун би-жүн. Олар дөргө таарым-мас чоруткун калды-даа дөргө-дүшүп ийинириги бот-тарын соругааларына айт-кан. Польшада адеминистрат-тыктын элементтер болган ажыкчыларын меге өнүк-терилер.

Социалисттер кады ажил-да кылда Польша түгүл чуту-ла черин ээлеп турар эвес, ха-рын-даа идеология баа по-литика талазы-биле ийн анги-лапган Европада стратегия ужу-дугазыг болуп турар. Ийнганган антисоциалисттер күштерин кара сагыштыг пла-ны база стратегия болуп ту-рар.

Биетин дайынырымыска ажыктыг кылдыр шагдала-ды дөргө эгелзэн күштер. Польшада бар деп, ол солун де-мелзэн. Польшага өжжөт барын талакы партага-биле,

«Хостуг Европа» болган «Не-меч чалгыт» дээр радиостан-циялары-биле олар сүлө-лөжүп турар. Чуртук далай чо-гулда демискееринче тыптыг көргөн социал-талазы-биле дужуурут байлаа антисо-циалисттер элементтеринде ийде-дикчилеринче эпиг тава-рылган болган.

Хей-интинин «тарарымас чоруну ажыкчылар орадыш-кан антисоциалисттер элемент-терин» хедискишкери ажыкчыларын чолуктуктуктук дөргө-дүшүп ийинириги бот-тарын соругааларына айт-кан. Польшада адеминистрат-тыктын элементтер болган ажыкчыларын меге өнүк-терилер.

Социалисттер кады ажил-да кылда Польша түгүл чуту-ла черин ээлеп турар эвес, ха-рын-даа идеология баа по-литика талазы-биле ийн анги-лапган Европада стратегия ужу-дугазыг болуп турар. Ийнганган антисоциалисттер күштерин кара сагыштыг пла-ны база стратегия болуп ту-рар.

Биетин дайынырымыска ажыктыг кылдыр шагдала-ды дөргө эгелзэн күштер. Польшада бар деп, ол солун де-мелзэн. Польшага өжжөт барын талакы партага-биле,

ХОЗУН БОДАЛ

Каттышкан Штагтарын болган СССР-ин арзынга консултациялар Москвада болган Вашингтонда чоруп турар, а Польшада байдалды ол консултацияларын үеин-де чуталажык көрүп турар дээр мезгелде Юнайтет пресс-интервикл агентилер тартаткан. Алаа холбоштар АКШ-тын күрүне департамен-тининч төлөкселчин чүс чу-гаалаан.

ЮАИ агентилеринде ол ме-дээл болган ачаа демселе-шек диннадылар шуут хо-рун-бодап болуп турар. Польшада байлаа дугайында айты-рыкта хамаржыр кан-ды-лаа харылааган. Кат-тышкан Штагтар-биле Со-вет Эмелен кызыл бол-ган алаа холбоштыр

кадыг-даа консултациялар кылдымай турар. Польша күрүне, оң чыдаа, ажыкчы-ныгыс Польшанын Каттыш-кан ажыкчы партиязын уурутуу-биле социал-эко-номикти-хөгжүлдө бар на-рын чүдүлгөн боттары амгы эртин шыдаар, социализмге эрге-ажыкчыларга дүшүр боттарыны айтыргылар боттарыны ийинириле шыдаар дөргө-дүшүп чыгып чок. Дан-тыкыдан холгаараларын ду-гайында чуталап турар ки-жир бо дугайы болуптук диннадылар кадыктын му-рун-да барылаалар болган өскөн ийини херектеринге холгааралар кнршкенин кнршкенин шыгыг салгыр уаурут.

(СЭТА).

ДЕН-ДЕСКИ АЖЫЛДААН БОЛЗА...

Чыл келген тууду-на Кызылда улетпүрүн, культу-ра амыдыралыг болгаш чуртталганын чаа-чаа бажы-нары немесип турар. Маада № 48 тууду эргеленинч ажыкчыларын кнприн турар улуу улуг. Мында он-гу беш чыдап планын даалгаларын дооскан, он бир-ин беш чыдап улууде ажилдап турар болгаш бо чы-дап сес айларын планын күселинчек бригадалар хей. Ынчалажок ийини-биле эргеле планн күс-септейн турар. Ында партия эке организастанын чокта эркен өтөт-сонгуладалыг хуралына коммуни-стер ол бүгүнү, коллективте ажил-херектин болгаш партиягиз организаста база политиктиг ажилдарын дугайында шыгыг, бажы негелдеп чутанын кылган.

Бистин бригадалык онгу беш чыдап планын хуусаа бетинде дооскан, ам он бир-ин беш чыдап күселинч кнпринек — деп, коммунист бригадир Е. С. Бизева чууа-лыш, оон боингадан келип чыдап бирги кварталынын планын СЭКП-нин XXVI съездинин ажыттынар ху-ну—февраль 23-ке чедир күү-седир деп чаа бедиктер ху-лазын алганын диннактан. Бригада деминг, чыгыс ай сыйып каттышкан бажыг коллектив алган. Прогуд-дар, ажык шагы үер чорук чок. Ол бүгүнү амында бедик көргүзүлгөр чедир алдын-ган.

Өтөт илеткелде кирген чижектерден аларга эргеледе, үстүнде дөг, СЭКП-нин XXV съездинин делегалы А. И. Бизованын, СССР-ин Дээди Советинин депутат Р. Ф. Григорьевичини база М. В. Сафронованын уауткан бри-гадалары онгу беш чыдап планын дооскан, ам он бир-ин беш чыдап улууде ажилдап турар. Ол шыкам коймунистер Н. Б. Оюнун, В. Б. Борбак-оолдун уаутканы болгаш өс-ке-даа бригадалар план күс-септеринге бедик көргүзүлгөр чедир ап келген.

Партия организастагы ком-мунистерин бугурулгенин шийтирилгиз участоктары-че таарыштыр тургузар болгаш тус-тус бригада-ларга бажылар, тууду-жулар орутууга идея-ки-жидилгелер ажилды күш-тедилер, социалисттер чыгы-ш калбартыр талазы-биле хемчеглерин ап келген дээрин хуралга өтөт-илеткел кылган

күсепкен турган. Оон сонда-ла байдал дорайтап баткан. Бо чыдап сес айларында планын даалгаларын эргеледе чүтле 94 хуу күсепкен. Ба-рык-ла 8 муң хире рубльди ажылдарын чедир кылбаан. Шерелер ажилдарын кылп, ажилгалга кнпрер ужурут сес хире объектилерин чүтле ужуру дооскан, а өскеринде ажил уламчылап турар бол-гаш, чамдыктарыга, ам-даз хол дегбөз.

Эргеледе начальниги Б. И. Алексинин кабинетинде бо чы-дап шерелер ажилдарын кн-лып дооскан. Ажилгалга кн-прер ужурут объектилерин аттарин, хуусаанын чарашты-бижээп, азын каан. Ону сай-тарил көргөт. «Тыва тууду» трестин эргезинде «Кызыл ту-дуг», «Кызыл улетпүр тууду», № 81 база чер ажилда-рын кылп эргелелерин кол керээлгиз ажил-даар ужурут тууду дооскан, бо эргеледе ламчылап бээр объектилерин хей хуруу-зу чогуур хуусаанын кылдынган, Ол хаман чок туруга мастерскаянын бажыг, «Тууду кезектери» комбинаттын № 2 база караа чектеринин общешкелерин шыкам амгыга чедир чүтле таваан салган, ара каалкан туудуларын бенин мида кнпр-тилен каан. Ынчал турарга канчап план күсептенир боор.

Бистин-биле кол керээ-лиг ол тууду эргелелеринде дең-дек эвес ажилында 48-ки тууду эргелен амгы үеде колдуула кылп ажил чок эртин турар — деп, илеткелчи-нин демелзенин таваалга эвес. Ынчанга «Тыва тууду» трестин болган СЭКП хоорон-муну балызын графичин 48-ки тууду эргеленин сагала-ын, он үрүлчү ууур турар. Бар объектиг бригадалар кылп дооскан, дараанын кайже шилчирин билдинмес болу-лар.

Оон амгыда шала, сонга кө-зөктерин болган эже, хаа-га, шакф кылп яны-буру ма-териалдар кезеде чедилгес. Оон эргеледе бээр ужурут «Тууду кезектери» комбинат керээлгиз боттандырыш-каа-ген. Индыг чектеринин үр-жундан чамдык объектилерге ажыкчылар кылп ажил чок анаа туруп бээр таварылгалар ууэс эвес. Индыг черлерде күш-ажылды багай организас-таан.

Ол бүгүнү дугайын ком-мунистер бригадирлер Е. С. Бизева, В. Б. Борбак-оол, П. Б. Хойток болгаш өскер-даа чыдап-биле шүгүмчүлзөш, бо-даа база өске-даа ший-тирлээр ужурут айтыргалар же чаа соңуккан партбюро-нуң кичээлгенин утландырган-нар.

Бизалчыларын, чазыкчы-ларын, бригадалар планын күсептейн турарын кол чыдагынын эргеледеп тала-зындалар оларын ажил-биле багай хандырып турарында, материалдар чедилгесинде бооп турар дээрин М. К. Аракчаа, О. С. Эрес-оол олар санынча чуугаала-нар. Индыг чектеринин ужу-рунда оларын бригадалык ал-вары айы колдуула-ла ажил чок анаа эрттирген.

«Тыва тууду» трестин бол-гаш эргелелдин талазында ажыкчыларын кышкы үеде дең-дек ажилдарын хан-дырып шыдаанында болган тууду материалдарын ас-дешпезинде декар, ан-вары айлалда чамдык бри-гадалар ажил чок анаа тургулаптар. Ол бүгү план күсептелинче, сагыла-чурум-ну бажыкчыларга багай са-ларын чедир, ажыкчыларын ажилдан үер-кнрер чо-руун болдуруп турар.

Иженер-техниктиг ажилда-кып чамдык бригадаларга күш-ажылды ший организас-таарыны, оон шынарыне шоол-дуг сагыш салбай турар коммунистер чижектер-биле көрсүсөнер. Малартар, ше-верлектер таа бажыкчылар булуп, шерелер ажилдарын доозукканда, электрентер, сан-техниктер келгеш, ону үрп эгелээр. Ынчанга шерелер ажилдарын катеп эде бу-дур, ону халаска кылп ужура таваржып турар, а ол дугайында айтыргалар кам

БОМБҮРЗЕКТИН СУДАЛЫ

СЭТА-НЫН КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫНАДЫП ТУР

Социализм чурттарында

○ ГАВАНА. Чымыдышкын системазын хөгжүлдөтөг социалисттер Кубанын аажок улут чедилкенин, социал-изм болгаш коммунизм тур-гууучуларын анык сагал-ды кнпрингеш школа, ийн чутула ролюнуо чуртка чаа өрелдеп чыгыш эге-лзенин тураскаалда байыр-лыг митингиз чүс чуугаал-га турар. Кубанын Компартия-нын ТК-нын Бирги секретары, республиканын Курүне Чо-гуулуны, Даргазы Фидель Кастро айттыкан.

Мергежил бедилеринин түр курстанында өрөтөн турар ажилдакчыларын санава-саа бенин бенин үш куба кнприн-биле бирзэн-ле эге, орум-жы болган системазында өрелдеп эртин турарин оратор ола-лаа дегелдеп. 1976—1980 чылдарын доостур беш чы-дап бенин 1 миллион 290 муң куба тургуп эге өрел-дзенин, барык 680 муң оол-дар, кнпртар — орум-жы өрел-дзенин адыр, бо дөргө му-рундагы уелерин дөргүзүлгө-ринден кам катеп бедик-тур. Революция мурундагы чыл-дарыныга болдурга Кубада өрелдеп херегаленин бугу 16 катеп хей ажа-херкчи-лерин берип турар.

«Социализм болган комму-низм идеяларын шынчы анык салгычтарын комму-нист кнпрингеш Ф. Кастро күрүенин, поли-тикт, хей-ини болган мас-салыг организастарын чу-гула соругазы кылдыр алдан.

○ ХАНОЙ. Колонизмдиг тер-гилелдин аар-берге уружута-ры — ол үеде чуртакы хой-ну 90 дугуун хааа туткан турган бижик билбес чорукту чуткаарыны эгелгиз болу берген бүгүнү өрелдеп-зенин системазын тургузар дугайында чарыкты парлан үеинде бээр 35 чыдап Вьет-намын хой-иништин демел-леп турар.

Француз колонизаторлар-нын, а оон сонда америк им-периалисттерин талазында агрессиянын объектин болу берген вьетнам улуска бижик билбес чорукту уузуларын наапында халыкында чорук болгаш хостада даш дем-селдин база бир фронттуу

балу берген. Вьетнамын сол-гу талазында бижик билбес чорукту 50 чылдарын ортам үеинге чедир «уузкаан тур-гаш. А муруну талага бүгү-нүни өрелдиге система-зын дүргөн хөгжүлдөп 1975 чылдын апрельде чур-тук ол кезээни бүрүн хоста-лганын социал дордан дегелзэн.

Республиканын хоорайла-рында болган көлөз община-ларда ам кезежик школа-ларда бүдүн чарык миллион ажыкчылар болган таара-чылар өрөтөн, а ол школа-ларын бажыкчыларын саны 100 муң кнпр ажил турар аларган.

○ БУДАПЕШТ. Венгриянын профивелдеринин 24-ку съез-динде белеткеле чутула үе-чаа келген — бүгү чуртта об-ластарын профивел кон-ференциялары эгелзэн. Эртен үеде организастарын ажил-чорудугазынын түнел-деп оларга чуртук, проф-ивелдеринин хуудуу ооган-дарын солгур. Чуртка проф-ивел митингизин хөгжү-дөрин чутула айтыргалар, оон шунда «иер индигеле-дин амыдыралына, бугурулгө-ни хөгжүлгөни массаларын социалист интернациона-лизмин болган патриоти-амин, өзүзүгга кнпрингери-ге, дартыныг XII съездин-ин салган соругааларын ажилды чонарын күсепте-ринге профивелдеринин ро-люн бедилерин шууганнара каала-биле чуугаалажып ту-рар.

Венгрияда профивелдер съездинге белеткел-политик-тин бедик идеянын байла-дында эртин турар. Эртен чылдарда Венгрия Улуу Рес-публикага профивел шим-чопшкнп көсүзү-биле кал-барган, чаа кеирлер-биле бай-лашкан. Венг ажилчы чон-партия мурунда, турар со-ругаларын шийтирлзенин профивелдеринин ролю улам улам олор.

○ БЕРЛИН. 1981 чыл-дын удуе ажилгалыг план-нарын чуугаалажы көрүнгө Герман Демократтыг Респу-бликанын улетпүр комбинат-тары болган бугурулгө-ринин идеяныг кнпрингеш чуртук экономикагиз күчү-шү-

О.А. МЕДЕГЛЭЭН

ГАВАНА. Велкобритания-дан колонизмдиг хамарыла-нын улуттарыга Белизтин чо-нуун шийтирилгиз дугайы Топ Америкада улут эвес ол күрүенин Премьер-Министри

Джордж Прайс медеглзэн. «Национал хунтук» байыр-лыг таварыштыр Бельмопан хоорайга хей муң кнпр кир-жикчи митингиз ол чүс

Чуталаан.

Бистин чогуус бодуну на-ционал хостагазы даш де-миселди эргелзенин бээр бугу 30 чыл болуп турар деп, Пре-мьер-Министр чуталаан. Бе-лизтин улут бот бажыкчылар эргелгиз деп, ол медеглзэн.

БОТТАНДЫРЫШКЫН

МАПУТУ. (СЭТА). Респуб-ликаын көдө ажилгалыг коо-ла кыска хуузалыг чедилгесин бирги эалчеге тыпыр.

«ФЕЛИМО» партия болган хамарышпас анык күрүе-нин чааа Моламбикти эго-лукчу бажызы кнпринек.

Улан-БАТОР. МАРН ТК-нын чуулуге деп көргөн эко-номиктиг чутула шенеле-улусчу Моолдун Кобдо ай-маанда чедилкенин эртин турар. Ажил-агылтар арзы-нын «Мийжит Булга» дээр республикада баштайгы кат-тыжыкынын мааа ажилди эгелзенинде бээр бо күзүн ийн чыл болуп, Моол Арат Республиканын барын тала-зында ол аймактын кам-даа сумуларын ажил-агылтар уу каттыжыкында кирген.

Оон специализациянын кол утаанышкыныры — сут-гомылгалыг чер ажык, мал чөмөрүн бугурун. Көдө ажил-агыл техниказын сеп-пери болжаш тууду. Ажил-агылнын ажилыг алыс түнелдеринге бугу салбыр-ларын ханы сонугалдым каттыжыкында толаргай көстүп турар. Ол чорук хоуу ажилдакчыларын, механиз-аторларын, көдө тууду-жу-ларын база көдө ажил-агыл чиг-элди сайыралды ажилдаар улетпүр хектерин ажыкчыларын сыйы дем-инг ажилдарын таарыштыр тургузар, чыл дугурунда ажилдакчыларын улам дең-дек ажилдарын хандыр ар-ганы берген.

Түнелде дужут дыка беээн, ажил-агыл ажыл-чорудугазынын түнелдерин аатар. Бойдусту агарында ха-наарылаагы эгелзэн бол-ган бүгү каттыжыкы-нын база оон ажил-агыл бүрүзүн ажил ооруталарын доамаал бед-ик бугурун хандырган. (СЭТА).

А. Д. Кравченконоң төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чылынга

ПАРТИЗАННАРЫҢ КОЛ КОМАНДАЛАКЧЫЗЫ

Сибирге хамааты дайынның болгаш дашткы интервенцияны чыгарында партизан шимчээкиниң база бир төү Енисей губерниясының Степ-Баджей өлүзү болуп турган. Саян дагларыны өргүгү 1918 чылдың ноябрыда ак гвардейлериниң бузуруунга укур коммунистерге баштаган ажалчыларны болгаш тараачыларны тура халымшыны азе-эзон. Колчактын ханы тылыга чеди ай ажыг үенин дургузунда Степ-Баджей республика тургуп келген. Тура халымчыларны шериг күжүн Александр Дюминавич Кравченко баштап турган.

1880 чылдың сентябрь 15-те Воронеж губерниясында Острожский уездинин Гончаровка деп сууржугагы украин тараачының өг-бүдөсүнө Александр Кравченко төрүтүнгөн. 1896 чылда агрономнар белекел турган колдз ажал-агынын ортума өөрдөсиге черлериниң бирээни Маринскийниң чер ажал-агы учушкенине ол өөренип кирген. Ол учушкы Саратова-тун чогуунда Николаев хоорайга (ам Октябрь хоорай), турган. 1919 чылда Москвага политиктиң литератураның ичүдүр черинге В. В. Ложкинниң «Вир дилэжикниң тогузу» деп ичүм үнөн. Ону 1905 чылда Николаев хоорайга революционер болушкунарга болгаш Маринский учушкениниң революционер тараачылар комитетиниң ажалчыга турсааткан.

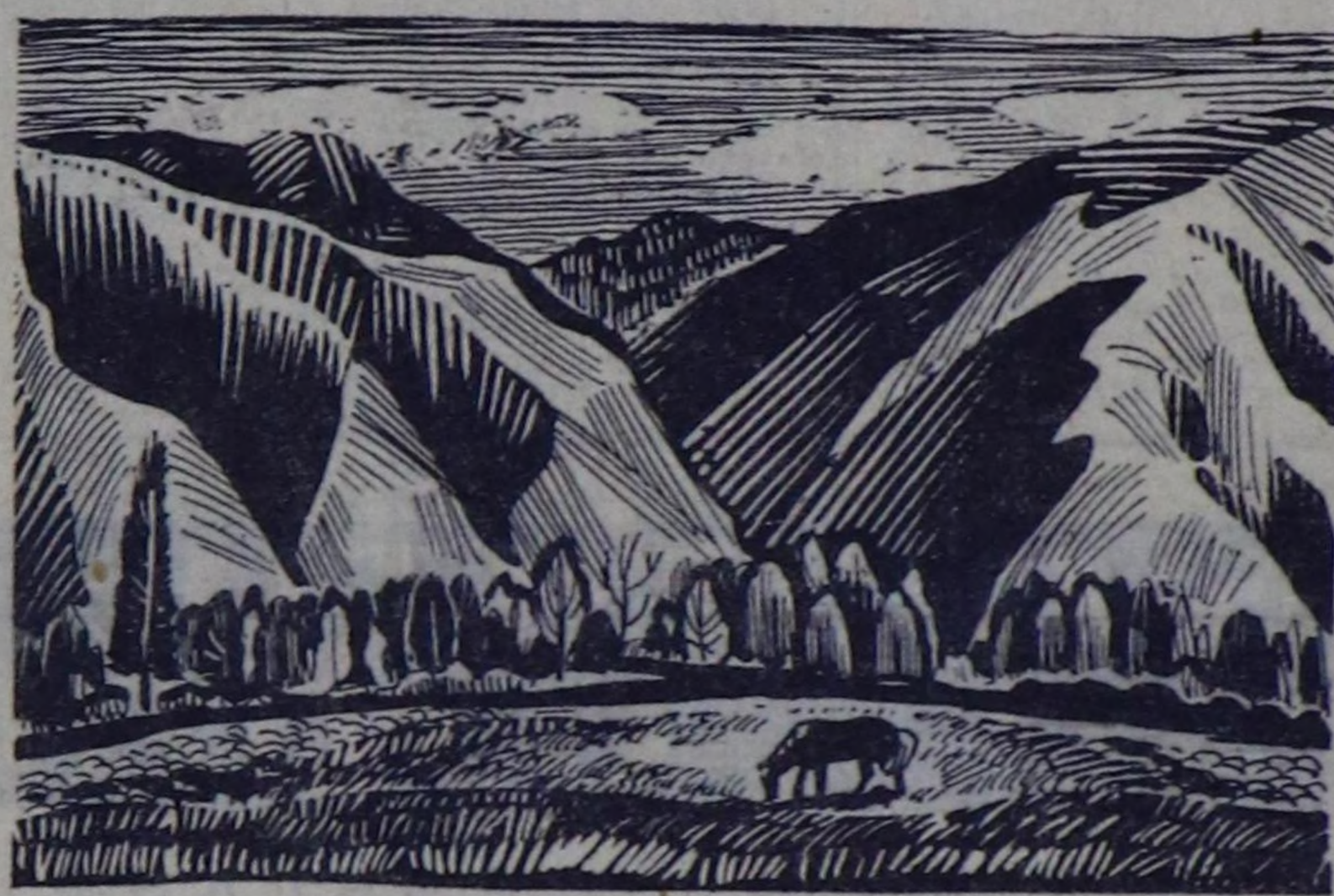
ЭШ-ӨӨР ЧОКТА...

Амдыралым өөрүм чокка бодай кааптым. Азаны-ла алзын ыңай, чү деп хайыл! Аксым-кекини алдап каапкан, өөрүшкү чок. Артында-ла хөб чокка чурттааны дег, өөр чокка чурттаары—будуитар чок. Өлүг шивн сагындар чүе чок. Экинч-варум шыны-биле мени шыгал, Эргелеге чачынтырбайн, роза берейн, Шагар-өбтү изиңмедир өргөм кежир Чаче улап чиртип чорда, дадыкан мен. Эзе, чү дээр! Ынарып-даа чордум ийи. Аймааралдан экин данды утуп аар мен. Аар үлүз таварышам, дүне безин Эким дымн чара кирип чед бээр мен. Кухяга сыңы берген олурар бис. Серген-омак орумзамок, чүрөк ыглан... Нузаралым үлөшкөңиз изээрзэн шыкш, Селбегер ыт чанынга изип олган бээр. Он үш харлыг өөрүм шажанда блондага. Очок кайгал өөрүмн хөөрүткен мен. Ынчан харын найыралда чырык барын Ылган билдим, ону хүн дег үнелээр мен. Өөрү чок кинилерни изээрзээр-дир мен. Олар чөкөң... Ол дээр безин өршээр-дир мен. Нара чаштан чүрөм чылдып чоран отту Наман кээрз олар найын билир турган. Очулдурган А. ДАРЖАЙ.

КОМБАЙНЕР КЫС

Күзүл четпес удаажырар ыраан-даа бол, Күсүк хову угаанымдан ырас-тыр. Ынай када душкан-даа бол, диньканчыг Ырым болуп артып калдым, комбайнер кыс. Бунжеринден саарып баткан кызыл-тасче, Хүнүн башкы херелдерин уткан ышкан, Хүдүмзүр, имирээр көрүп тураун. Мунга хирэм чарлар чыгыс хөзөй берик. Хөрүн, сугун, хүнүн, иштин хайралаы— Хөөдүп турган бижырып каан хлевинин Хүрөк-кызыл картан көргөн санында-ла Күжүр кыс сөн шыр-арып сактып кээр мен.

А. УЁРЖАА

С.Б. УИНУКЕНИН «Эйлан-Хемде кыс» деп чурган чүрү.

„АЛДАГДАЛ“ ШОДУГ

Кудавыс дүжүргөнүнтен бээр чартык ай чоокшуды берген. Алаан-Булак суурга база бир чаа өг-бүдө боудуну амы-хууда чурттаганын эге бажыныр илел бар чыткан. Улут-хүн турган чүе, Кадыйм шөфтөп чоруп барган. Бажылыңдан үер мурунда хөттөрүн чүп каар сен деп даагы-берип каан. Ам канчаар... Сугун чыткан, хөп чүрү машина-аудуп алган, порохоту урган, хөттөрүн килр сун эзелген. — Азынени, азынени эрге-пасыг өскөн огу ам хирд хөтөр чүп чыдар апарган шыкжал эзе!—дээр хилдидир каттырды эзес. —Кадый ал алган, чыргалың, «өвүлган» оранканың бо-дур. Мен ол арзында машинаны токка коюш ажалдашкан мен. Каттанарыңны белекке берген хөп-туру зоомейтти шыкш ажалдан тур оң. — Сен чү-даа болза менден бир чыл мурун өг-бүдө турган килж болтай сен, арга-дуржулга чүгүзгөн берип көрөң—диди. Монге-Назымын ийн хараа, кыкыс азе дээрде сымдыр дег, чайыңны олур оң. Оон чугаалап эзелген. — Мени кадымны база ме-нээ мындыр даалган берип турган чүе. Баштай көчүтү акы күсүдөн каан мен. Ийн

ЧАДАГ-ТЕРСЕ ДҮРГЕН

Хоорай транспортуң кайы хөдөө ажалың энес деп чүдү-дү тодардыр соруга-биле гамбург кежээки солунун корреспонденттери дуржулга кылган үш килж метронуң бир станциялыңдан дегне үнү-кен, чүдө оларны хөтөң үш анги — тикси, метро, чадаг-терге. Чедер чери — редакция. 14 минута эртенде бир ду-гаарында чадаг-тергениң килж көстүп келген, метропол чоран-ны оон ийн минута, сонгаан, а такси оон соода бейин төс минута эртенде «эзелти» келген.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

СЕНТЯБРЬ 14-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00— «Уе». Информаскы программа. 10.45— Р. Шуман. «Карнавал». «Делегет конкур-тарын лаурас» Л. Тимо-феева күсөдөр. 11.10— «Буд-дизм» 11.40— «Совет Эви-аскыне бараан бооп-тур мен!» 12.40— «Калдык». Эртес-тайдырлыг программа. Ю.В. Восточников эрттирер. 13.25— Музыкалыг программа «Эртени почта» 13.55— «Оли-мийдер чанып келгенер» 14.10— «Көздөң дамыма-га» 15.10— «Музыка-лыг кыс». Э. Белева дамыдытаны чорудар. 15.40— «Трубинерниң хүнтери». Хөй сериалы уран-чечен теле-фильм. 1-ги серия. 16.55— Документалдыг телефильм «Ильическ». Хоорайлар бол-ган килжидер деп болуктеп. 17.30— «Богун—Танкстер хү-нү». Кургаг нер шериглериниң ораакчызы, армия генералы, Совет Эвилелиниң Мавзыры Н. Г. Павловскийн чугааы

Сонургактарга

кунтала Дени Техаска АКШ-тың эне-де дүрген компютери-биле маргаламалык. Ол 201 оронун сактап, 23 чөргөң дамыды таварыш 50 секунд иштеле болаат. Электронду саналга машиназы 60 секунд болганда түнелти берген. Ы-дыг болааттарын болаары ук машинага өөрдөсиге про-граммистер оон мурунда хөй хүннери чаргалаан база баарында коор апар. Дени калды-даа белекел чок тур-ган. Ол ажан-даа школага өөрмөң, чүдө оң элтери уруглар ойнаар-кыс ойнап тур-да, ол дөрт харымдан эзе-деш саннар-биле ойнаар ки-жидир.

ДЕМИР МӨГЕ

Токонун ойнаар залары-ның бирөөнде стол кырыга күрөжери автоматтыг тургус-кан. Ол сүм дээр япон хушети «Билер» килж автоматтың «хөдү» столга чыгыр базар-дыр кызыл, а демир «сөтө» алаа уурапкан, килжн хө-лүч базар. Килж хөдөрүл кылган каан автоматтың күжү тускай клопка-биле таарыш-тырар.

СЕНТЯБРЬ 14-ТЕ «НАЙРАЛ»

«Харызаа-чыны манар» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан). 21.00 шактарда. «ПИОНЕР»: «Бир кайам-чыгыт аш намыс» 9.30, 11.00, «Билди чок пассажи» 13.20, 15.00, «Күш чок дүне» 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда. «КАА-ХЕМ»: № 98 кино-фильм 11.00, 12.00, «Мэон толум ооралаан» 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

СЕНТЯБРЬ 15-ТЕ «НАЙРАЛ»

«Артисти» байражыг гастроль» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан). 21.00 шактарда. «ПИОНЕР»: Кичөөңдү 9.00, «Силерге көргүзүп мен» 10.15, «XX чүе чылдын дээрбечилери» 12.00, 13.50, 15.40, 17.30, 19.20, (узаткан), 21.40 шактарда.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНЫҢ

45-КИ СЕЗОНУНУҢ АЖЫТТЫНАРЫНГА

1980 чылдын октябрь 11-ден 26-га чедир репертуар

11 суббота	В. Көк-оол «ХАЙРААН БОТ»	19 воскресенье	А. Абдуллин «ОН УШКУ ДАРГА» (2 кезектиг драма).
12 воскресенье	Е. Шварц «КЫЗЫЛ БӨРТЧҮГЕШ»	22 среда	М. Стеглик «ХУУЖУР БАЖЫНЧЫГАШ» (2 кезектиг тоол).
12 воскресенье	М. Горький «ЗЫКОВТАР» (2 кезектиг драма).	22 среда	В. Серен-оол «СӨӨСКЕННЕР ЧЕЧЕКТЕЛИП ТУРДА» (2 кезектиг драма).
15 среда	Н. Воронов «ИСТЕЛГЕ» (2 кезектиг шии).	23 четверг	В. Розов «ЧОГУЗУН» (2 кезектиг комедия).
16 четверг	В. Серен-оол «СӨӨСКЕННЕР ЧЕЧЕКТЕЛИП ТУРДА» (2 кезектиг лириктиг драма).	24 пятница	М. Горький «ЗЫКОВТАР» (2 кезектиг драма).
17 пятница	Лоне де Вера «ТЕНЕКПЕН»	25 суббота	Н. Воронов «ИСТЕЛГЕ» (2 кезектиг шии).
18 суббота	А. Гельман «АДААНГА АТ САЛГАННАР БИС...» (2 кезектиг комедия).	26 воскресенье	А. Гайдар «Р. Ш. Ч.» (2 кезектиг маалымдыг легенда).
19 воскресенье	М. Стеглик «ХУУЖУР БАЖЫНЧЫГАШ» (2 кезектиг тоол).	26 воскресенье	А. Абдуллин «ОН УШКУ ДАРГА» (2 кезектиг драма).

Тува дыла шиилерни орус дылче очу-дуруа турар. Коллективтиң көрү-биле ча-гыларны хүлөп ал турар. Тел. 2-35-88.

25-26.49. Билетти театрың кассасында са-дуруа турар. Коллективтиң көрү-биле ча-гыларны хүлөп ал турар. Тел. 2-35-88.

СПОРТ * СПОРТ * СПОРТ

„ООН ЭКИ КЫЛЫРЫ БЕРГЕ“

ССРЭ-ниң Олимпий комитетинче болгаш ССРЭ-ниң спорт комитетинче спортка халымшылардан, деле-гей спорт федерацияларынын ууртукчуларын-дай хөй саным чагаалар кээп турар. Олар ук чагааларда XXII Олимпий оюнуларын эртенниң дугайында бо-далдарын илереткилээр.

«Аар атлеттериниң делегей федерациязынның өмүзүннелдеп ССРЭ-ниң аар атлетика феде-рациязынга улуз сакны са-лышкын, чагай сеткил, хүн-дүзүчел болаңчылар дээр өөрүп четтирдикс—деп, Аар атлетиканың делегей федера-циязынның чингил секретари, Будапешт чүртүгү Томаш-Ан-бизжын.—Олимпиада-80 үе-инде болган маргаламалар-нын тергениниң маалымашаан, ол хүннерин дургузунда бисти чылы-биле хүндүлөп көд-генин дээр кончуг-ла өөр-дүсүр.

Спорттун беш хөвириң болгаш биатлонунң делегей эвилелиниң президентин Свен Тобельтин Стокгольмдан би-жээп болза: «1980 чылдың Олимпий оюнуларын тергени эки организастаан дээр ССРЭ-ниң Олимпий комите-динге өөрүп четтиршикшиң спорттун беш хөвириң бол-гаш биатлонунң делегей эви-линиң өмүзүннелдеп бо ча-гаага пледерин чөпчүрөп көрүр. Спорттук хөви-р аайы-биле эртенниң дуга-йында өчтүгүрнүчүлүч ор-скага шугузуңда-ла «тер-гени эки белектеринге», «те-ликтиң организастаан кай-гачык», «маргаламаларын эр-терери-биле холбайшан ажал-дар белектеринге», «ажы-

Бажынтончун Европ эви-линиң чингил секретари Эмил Тер-Метс (Голландия) Москвага Олимпиадага көд-бүп, ону чүгүл телеэкран да-чыгыр көргөн. Оон биажып болза: «Олимпиада болган ийн педелиңниң дургузунда Москва-да оюнукутериниң дугайында доктаамал бодал келген мен».

Москвачыларга, чыгыш спортка халымшыларда, олимпий оюнулар сагыш-сет-килди халымшыктың хү-нери болган болбайшан. Теле-экрандан бейи көрүп ораны-да Оюнулар организастаан тергени, экинчир, ону бистиг солунарымыс база демелет-тур. Ылган турган Милка-жыган бейи амык кээргенч болду шыкжал...».

ИТАЛИЯНЫН ОЛИМПИЙЖИЛЕРИНГЕ ШАҢНАЛАДАР

РИМ. (СЭТА). Италия Рес-публиканың президентин А. Пертиниң итали Олимпийжи-леринң делегейиң хүдээр алган. Оон, составында 120 килж кирген Алаа Итальянны килж кирген Олимпий комите-тин президентин Ф. Карраро болган чингиле секретарь М. Пеккине олар база кирген.

Байыркы байлаага наал-тын баштыгымыс Олимпиада-80-те медальдар алган спорт-чуларга республиканың орден-чериң тыякшак.

Спортчулар-биле белезданган А. Пертини Олимпиаданы теле-экран дамчыштыр кичээгей-лиг көргөн, мен деп чугаалаат Кажан Вьетро Менаас 200 метрге тилеп алдыга лыжа-ла өөрөн мен. аэролан, чүртүгү президентин диньтаткан.

Хүлээн алдышкын дооступ тура, чинг атлетика наалы-биле федерациянын ааргазы П. Неболо А. Пертинге итали олимпийжилерге салып ту-рар кичээгей дээр өөрүп четтиргени илеретинишав, XXII Олимпий оюнуларынга киржери чөпчүрөвөн дээр чамак спортчуларын тому-ла турарын чугаалаан.

Бигү республикага көрүл турар булуттар, өөр район-ларга көзөк чыгастар. Согу чүк угаанымшыңың хаттың дүрген сөүмүлдэ 5—10 метр чедер Агар 7—12, чамакы

районнага 13—18 градус чы-лыр.

Кызыл азе хүн болур. Хаттын күжү сөүмүлдэ 5—10 метр чедер. Агаар хүндө 16—18 градус чылыр.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Редакцияның адреси:

Тыва АССР-ниң Министрлер Чогулуниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садымын талазы-биле эртелеңниң типографиязы (Кызыл, Шетинки болгаш Кравченко кудумчуу, бажың № 1)

Тираж 17866. Чалгы № 2474

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

ТС-04697